

ДО ПИТАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено проблему якості підготовки здобувачів вищої освіти вищих технічних навчальних закладів, актуального використання здобутих знань, умінь та навичок у професійній діяльності. Визначено переваги впровадження професійних стандартів для ринку праці та сфери освіти, їхню роль у формуванні якісного трудового потенціалу.

Ключові слова: вища технічна освіта, професійна кваліфікація, компетентнісний підхід, освітні програми, професійні стандарти, освітні програми, формування компетентності.

Постановка проблеми та її актуальність. У зв'язку з розвитком світової економіки, інформаційних і комунікативних технологій майбутнє країни неможливе без відповідального ставлення держави до науки і освіти в цілому, яка спрямована на становлення серйозних завдань вищих технічних навчальних закладів, що потребує розробки особливих методичних та організаційних форм для їх вирішення.

Закон «Про освіту» і національна програма «Освіта: Україна 21 століття» визначають цілі вищої освіти, що «забезпечують фундаментальну, наукову і загальнокультурну, практичну підготовку» і сприяють формуванню таких особистісних і професійно значущих якостей, як активність, ініціативність, самостійність, висока соціальна відповідальність. Головне завдання вищої школи полягає у закладенні інтелектуальної і моральної бази для відповідної діяльності в галузі наукової, виробничої, управлінської та іншої практичної діяльності [3].

Входження в інформаційне суспільство висуває принципово нові вимоги до системи вищої освіти, рівня підготовки випускників, їх професійних компетентностей. До них входять стандартні (прості, базові), без яких неможливе нормальне функціонування особистості в навколишньому середовищі; ключові, що забезпечують конкурентоспроможність фахівця на ринку, вигідно відрізняючи його від інших фахівців; провідні для створення майбутнього, що проявляються в інноваційності, креативності, динамічності та діалогічності, тобто через кооперування, полікультурність [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оптимальна організація усього комплексу робіт (підготовка методичного забезпечення, підвищення рівня навчально-виховного процесу) має особливе значення щодо забезпечення необхідної якості кінцевого продукту – наданих компетентностей здобувачам вищої освіти.

На думку дослідників С. Е. Шишова і В. А. Кальней, компетенція – це загальна здатність, заснована на знаннях, досвіді, цінностях, схильностях, які набуті завдяки учінню; це здатність мобілізувати знання, уміння і поведінкові стосунки в умовах конкретної діяльності, компетентність – інтегративна характеристика особи, що відображає готовність і здатність людини мобілізувати набуті знання, уміння, досвід і способи діяльності та поведінки для ефективного розв'язання завдань, які виникають перед нею в процесі діяльності.

За Дж. Равеном, компетентність – це специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній науковій сфері, що включає вузькоспеціальні знання, навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії [6], бути компетентним означає володіти набором специфічних компетенцій різного рівня: спостерігати, бути обізнаним у предметі, самостійно ставити запитання, писати ділові листи, доводити власну правоту, справлятися з міжособистісними конфліктами і т.п.

Викладення основного матеріалу дослідження. Вища освіта є найважливішою сферою соціального життя. Саме освіта формує інтелектуальний, культурний, духовний стан суспільства. Зміст освіти та її спрямованість відображають освітні програми та стандарти. Підхід до розуміння якості освіти можна представити у вигляді такої послідовності:

- носій знань;
- передавання знань;
- сприйнятливості методик передавання знань;
- фундаментальність знань;

- затребуваність здобутих знань;
- здобувач знань;
- здобуття нових знань.

У центрі освітнього процесу стоїть споживач знань – здобувач вищої освіти. Саме для нього читають лекції, пишуть підручники, розробляють нові освітні технології. Тому для набуття здобувачами вищої освіти професійних компетенцій у період навчання виділяють такі показники: здобуті раніше знання з навчальних дисциплін, знання комп'ютерної техніки, володіння іноземною мовою, бажання навчатися, інтелект, духовність, обдарованість, пам'ять, дисциплінованість, наполегливість, працездатність, спостережливість, планування кар'єри.

У зв'язку з тим, що на ринку праці роботодавцем виступає не тільки держава, але й багато самостійних підприємств, організацій та установ різних форм власності, які висувають платіжноспроможні вимоги на ринку трудових ресурсів, саме вони визначають зміст та орієнтацію професійної підготовки майбутнього здобувача вищої освіти – випускника вищого технічного навчального закладу.

Виходячи з результатів опитування Дослідницьким центром Міжнародного кадрового порталу Head Hunter у жовтні 2016 року, у якому взяли участь 234 представники компаній різних регіонів України, більшість українських роботодавців не вважають освіту ознакою професійної придатності.

Автори дослідження зазначають, що тільки один з восьми опитаних працедавців бере до уваги диплом при працевлаштуванні в компанію, двоє з п'яти відповіли, що навчальний заклад не має значення.

Результати дослідження свідчать, що більшість українських працедавців не дивляться на диплом. Свою позицію представники компаній пояснюють тим, що навіть найкращий вищий навчальний заклад не замінить досвід і практику, а професійні навички важливіші, ніж документ про освіту. У цьому переконана половина опитаних. Трохи менше половини вважають, що диплом не свідчить про високу мотивацію співробітника. Більше третини побоюються «куплених» дипломів. Але лише десята частина сумнівається в якості української освіти.

Серед працедавців, які враховують диплом при працевлаштуванні в компанію, двоє з п'яти вважають, що освіта є фундаментом для подальшого професійного зростання. Для третини диплом – це підтвердження того, що претендент здатний до навчання. Кожен четвертий вважає, що наявність документа робить фахівця конкурентоздатнішим на ринку праці, а кожен п'ятий упевнений, що вища освіта, як мінімум, свідчить про націленість на побудову кар'єри.

Якість освіти, яка вимагає запитуваність здобутих знань у конкретних умовах, їх застосування для досягнення конкретної мети та підвищення якості життя. Якість знань, набутих компетентностей, визначається їх фундаментальністю, глибиною та запитуваністю в роботі після закінчення навчання.

Науково-технічний прогрес приводить до появи нових засобів і предметів праці, нових виробничих та інформаційних технологій. Отже, потрібно виділити ключові аспекти з метою здобуття нових знань та їх застосування у професійній діяльності, а саме:

- посилення ролі вищої освіти в суспільстві;
- *розвиток багатостороннього партнерства між вищими навчальними закладами ЄС та країн-сусідів;*
- модернізацію системи вищої освіти;
- розвиток культури забезпечення якості освіти;
- зміцнення «трикутника знань»: зв'язку між освітою, дослідницькою діяльністю та інноваціями;
- модернізацію, створення нових навчальних програм та навчально-методичного забезпечення до них;
- зміцнення зв'язків між вищою освітою та ринком праці.

Найважливішим фактором та одним із основних принципів сучасної європейської освіти, що відповідає за якісний бік підготовки та набуття фахових компетенцій, є мобільність студентів та викладачів. Навчання, стажування та дослідницька робота за кордоном збагачує індивідуальний досвід, надає можливість дізнатися більше про інші моделі створення та поширення фахових знань, дозволяє розширити мережу контактів, підвищити якість спілкування іншими мовами.

Для подальшого реформування вищої освіти актуальними є розробка стандартів, де основну увагу слід приділити чіткому окресленню предметної сфери визначених компетенцій, на яких ґрунтується відповідний стандарт.

Нижченаведена структура стандарту євробакалавру:

1. Загальна структура, у якій наведено секторальні рамки кваліфікацій загальної галузі.
2. Працевлаштування випускників.
3. Результати навчання: загальна характеристика, знання в предметній сфері, навички та здібності.
4. Загальний опис змісту освіти на відповідному рівні.
5. Розподіл/призначення кредитів.
6. Вимоги до заключної кваліфікаційної роботи.
7. Визнання кредитів, отриманих за кордоном.
8. Навчальне навантаження та ЄКТС.
9. Вимоги та обмеження щодо академічної мобільності.
10. Методи викладання та навчання, включаючи оцінювання.
11. Деякі питання щодо шкали оцінювання, Додатка до диплома та забезпечення якості [6].

Наведені вище принципи та вимоги при проектуванні нових стандартів дають змогу враховувати фахові компетентності якості підготовки здобувачів вищої освіти, поповнити їх новими складовими та обумовити корегування структури й змісту існуючої системи вищої освіти.

Висновки. Таким чином, на сьогодні в Україні у системі освіти та вищої освіти запроваджено суттєві реформи, серед яких – приєднання України до Болонської системи, закріплення двоступеневої освіти, кредитно-трансферної системи ECTS, ЗНО, прийняття Закону України «Про вищу освіту» та ін. Проте, незважаючи на низку реформ, українська освіта має багато проблем і недоліків. Саме сьогодні дуже важливо наблизити українську освіту до міжнародних стандартів, забезпечити реальними теоретичними та науково-практичними розробками, оптимізувати структуру, забезпечити висококваліфікованими кадрами. Впровадження новітніх положень, передбачених Законом України «Про вищу освіту», в освітній процес вищої школи, забезпечить реалізацію основних принципів вищої освіти: доступності здобуття якісної освіти, інтеграції системи вищої освіти України в європейський простір та міжнародне співробітництво, рівність і незалежність ВНЗ, підвищення рівня підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог сучасності, міжнародне визнання вищої національної освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Десятков Т. М. Професійні стандарти: теоретичні аспекти і методика : методичний посібник / Десятков Т. М., Пальчук М. І., Паршина Н. П.; за ред. Ничкало Н. Г. – К. : Видавництво «Арт Економі», 2011. – 234 с.
2. Лузік Е.В. Роздуми про вищу технічну освіту України / Лузік Е.В. : наукове ювілейне видання. – К. : «Видавництво Астрапрінт», 2011. – 231 с.
3. Професійні стандарти: теорія і практика розроблення / авт. кол. Л. І. Короткова, Л. Б. Лук'янова, Г. І. Лук'яненко та ін. – К. : Педагогічна думка, 2011. – 220 с.
4. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт. : В.М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред. В.Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
5. Ткачук О. В. Стандартизація професійного розвитку кадрів: світовий досвід та можливості використання в Україні / О. В. Ткачук // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 3. – С. 220 – 226.
6. Луговий В. І. Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс / В. І. Луговий // Вища освіта України. – 2009. – № 3 (дод. 1): Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології : темат. вип. – С. 8 – 14.
7. Овчарук О. Компетентності як ключ оновлення змісту освіти / О. Овчарук // Стратегії реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К., 2003. – С. 13–42.
8. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
9. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58 – 64.

Е. В. Жарова

К ВОПРОСУ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ СОИСКАТЕЛЕЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Резюме. В статье освещена проблема качества подготовки соискателей высшего образования высших технических учебных заведений, актуального использования приобретенных знаний, умений и навыков в профессиональной деятельности. Определены преимущества внедрения профессиональных стандартов для рынка труда и сферы образования, их роль в формировании качественного трудового потенциала.

Ключевые слова: высшее техническое образование, профессиональная квалификация, компетентностный подход, образовательные программы, профессиональные стандарты, образовательные программы, формирование компетентности.

E. Jarova

THE ISSUE OF QUALITY TRAINING APPLICANT HIGHER EDUCATION UNDER MODERNIZATION OF EDUCATION

Summary. In the article the problem of training quality of higher education applicants of higher technical educational institutions, the actual use of the acquired knowledge and skills in professional activities. Advantages implementing professional standards for the labor market and education and their role in shaping the quality of labor potential.

Keywords: higher technical education, professional qualifications, competence approach, educational programs, professional standards, educational programs, formation of competence.